

de bepalingen met een daartoe ingerichten dermatohyrometer verricht.

Zeer lezenswaardig is het IVe hoofdstuk, dat de morphologie van het scrotum behandelt. De bouw van dit orgaan is meesterlijk beschreven. Met een twintigtal microphotographieën leeren wij de aanwezige weefselementen in hun onderling verband en samenwerking kennen, waardoor de beteekenis van het scrotum als orgaan van temperatuurregeling duidelijk wordt aangetoond.

S. MENDES DA COSTA.

Dr. FRIEDRICH WOLTER, *BANG'sche Krankheit beim Menschen (Febris undulans BANG) und Mittelmeer-Malta-Fieber. Ihre Abhängigkeit von Boden und Klima und ihre Zugehörigkeit zu einer epidemiologischen Einheit höherer Ordnung. Würzburger Abhandlungen aus dem Gesamtgebiet der Medizin. Band 27. Heft 5. Uitg. CURT KABITZSCH, Leipzig, 1931. Prijs R.M. 6.—. (38 bldz.)*

Deze aflevering van de *Würzburger Abhandlungen*, waarin onlangs o. m. de voortreffelijke samenvatting van LÖFFLER is verschenen (Dl. 26, afl. II: „BANG'sche Krankheit beim Menschen”), is een merkwaardig geschrift.

Ik heb gearzeld of ik dit boekje wel in dit *Tijdschrift* zou aankondigen en heb besloten het te doen, niet omdat de leider van het Hamburgsche Forschungsinstitut für Epidemiologie er in geslaagd is een oplossing voor de vele puzzles van de besmettingsleer der Brucellosen te brengen, maar uitsluitend om dit product aan te duiden als eigenaardig verschijnsel op zich zelf, merkwaardig, om in den stijl van den schrijver te spreken, in zijn „örtlich-zeitliche Bedingtheit”.

De ziekte, die in den titel is vermeld, is niet meer dan een aanloopje om te komen tot bespreking der wetten, welke naar de opvatting van dr. WOLTER en diens geestverwanten het ontstaan van besmettelijke ziekten beheerschen.

Den microben wordt goeddeels hun aetiologische beteekenis betwist. Overigens geeft de schrijver blijk van weinig belangstelling voor microorganismen. En wat niet geacht is, wordt licht verwaarloosd (Bac. abortus equi stemt in pathogeen en serologisch opzicht overeen met Bac. enteritidis GAERTNER!).

WOLTER beroept zich op SYDENHAM, haalt het miasma weer uit de oude doos, laat giftige dampen uit den bodem opstijgen, doet PETTENKOFER's leerstellingen herrijzen, wisselt den grondwaterstand, waar het hem nuttig voorkomt, kortom, bedient zich van lang opgeborgen zienswijzen, wier waarachtige waarheid hij zonder meer dogmatisch vooropstelt. Een enkel voorbeeld ter nadere aanduiding (schier elke bladzijde biedt ervele, soms krassere):

„BANG-infectie” komt vooral voor bij personen, die, tijdens het verleen van hulp aan aborteerend vee, in de nauwe stalruimte worden bestookt door de uit den bodem opstijgende miasmatische ziekteoorzaak.

In Zuid-Amerika huist het miasma van de papegaaienziekte. Deze kwade dampen brengen de naar Europa overgebrachte vogels tusschen hun veeren mee. Zoo ontstaat in de oude wereld de psittacosis.

Het wachtwoord voor de prophylaxis worde: pas op de slechte gassen. Begeef u niet op een gevaarlijken bodem en — mocht zulks onverhoopt geschieden — ontvlucht deze dan ten spoedigste....

Dit boekje brengt geen nieuwe zienswijzen; het poogt zelfs niet het nagevolgde oude aan te passen aan begrippen van dezen tijd. Ik kan er niets in vinden dan een verschijnsel van terugslag.

J. VAN DER HOEDEN.

H. J. SPITZEN Jr. en Dr. D. H. WESTRA, *Uitgewerkte recepten tengebruike bij OPWIJRDA's recepteerkunst*, (Eerste honderdtal) 10e druk. D. B. CENTEN's Uitgevers Maatij., Amsterdam, 1931.

Dit boekje is bestemd voor hen, die voor het apotheker-assistent-examen worden opgeleid, zoodat aankondiging van dezen nieuwen druk in dit *Tijdschrift* alleen belang heeft voor die lezers, welke zich met het op'eiden van dezulken bezighouden. Uit de rege'maat, waarmede deze honderdtallen herdrukt worden, blijkt intusschen dat zij aan hun doel blijven beantwoorden. Dit is te danken aan den afwisselenden vorm, waarin de zoo talrijke onderwerpen worden voorgezet. Ondanks den op een meer elementairen ontwikkelingsgraad berekenden stijl zou het gebruik misschien ook voor den aanstaanden semi-arts dienstig kunnen zijn. Alleen zou het rijkelijk gebruik van geduchte latijnsche zinnen, die in de tegenwoordige pharmaceutische practijk van de artsen niet meer te vreezen is, wellicht wat kunnen worden beperkt, en in plaats daarvan aan de talrijke moderne praeparaten met hun vervangnamen meer ruimte worden besteed.

J. PINKHOF.

Stereoskopischer Atlas der äusseren Erkrankungen des Auges. Nach farbigen Photographiën. Vierte Lieferung Bild 31—40. Mit begleitendem Text von KARL WESSELY. J. F. BERGMANN, München. 1931. Prijs Mk. 12.—.

Het in afleveringen verschijnen van dezen voortreffelijken atlas drijft ons stootsgewijze tot de erkenning van het hopeloos in gebreke blijven van elke beschrijving in woorden en de daaruit opgebouwde voorstelling tegenover de overtuigende plastiek dezer natuurgetrouwe afbeelding.

Wanneer nu nog de intelligente ontwerper door een filmrol sprekend den blik der beschouwers zou leiden, ware het leerboek welhaast van de baan. Intusschen, in afwachting hiervan, kan een leerboek nog niet gemist worden, en is deze fraaie atlas, een voorwerp van luxe, niet overbodig, in elke kliniek op haar plaats, maar voor den studentenbeurs helaas nog moeilijk bereikbaar. Fraai zijn de cataracta zonularis en de xerophthalmus na trachoom.

W. P. C. ZEEMAN.